

Προς τα μέλη της Ειδικής Επταμελούς Επιτροπής για την πλήρωση μιας θέσης Καθηγητή στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικό Δίκαιο» (εξέλιξη Λέκτορα Ελένης Ζερβογιάννη)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

της υποψηφιότητας της Λέκτορα της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ ΕΛΕΝΗΣ ΖΕΡΒΟΓΙΑΝΝΗ για εξέλιξή της στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ»

Από την Ειδική Επταμελή Επιτροπή για την πλήρωση μιας θέσης Καθηγητή στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή στο γνωστικό αντικείμενο «Αστικό Δίκαιο», που συγκροτήθηκε με την απόφαση 35/10.03.2015 της Γενικής Συνέλευσης της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, μου ζητήθηκε να υποβάλω γραπτή αξιολόγηση για την υποψηφιότητα της Λέκτορα κυρίας Ελένης Ζερβογιάννη, κατόπιν υπόδειξής μου από την υποψήφια, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο (άρθρα 19 και 77 § 3 ν. 4009/2011 όπως τροποποιήθηκε με τους ν. 4076/2012 και 4115/2013). Η κα Ελένη Ζερβογιάννη, μετά την παραίτηση του Λέκτορα κ. Σταμάτη Κουμάνη από την υποψηφιότητά του, είναι η μόνη υποψήφια.

Σύμφωνα με το άρθρο 77 § 3 ν. 4009/2011, για την υπό κρίση υποψηφιότητα, εφόσον η αίτηση εξέλιξης υποβλήθηκε μετά την 1.7.2011 και δεν έχει δημοσιευθεί ο Οργανισμός του Ιδρύματος, αναφορικά με τα προσόντα και κριτήρια εξέλιξης εξακολουθούν να ισχύουν οι μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4009/2011 διατάξεις. Συνεπώς, για την κατάληψη της θέσης Επίκουρου Καθηγητή απαιτούνται (άρθρο 14 § 3 ν. 1268/1982) α) τουλάχιστον δύο χρόνια αυτοδύναμης διδασκαλίας μετά την απόκτηση του διδακτορικού διπλώματος στο γνωστικό αντικείμενο της υπό κρίση θέσης β) πρωτότυπες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά, αυτοδύναμες ή σε συνεργασία με άλλους ερευνητές, ή πρωτότυπη επιστημονική μονογραφία, πέρα από τη διδακτορική διατριβή ή συνδυασμός των παραπάνω γ) θεμελίωση προοπτικών ακαδημαϊκής εξέλιξης του υποψηφίου. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 14 § 5α ν. 1268/1982, όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 4 § 3 ν. 2517/1997, η κρίση για την εξέλιξη ή εκλογή των

μελών Δ.Ε.Π. βασίζεται στο συνολικό διδακτικό έργο των κρινομένων, στη συνολική τους επιστημονική και ερευνητική δραστηριότητα, με έμφαση στη διεθνή τους παρουσία, ικανό μέρος των οποίων πρέπει να έχει συντελεσθεί τα τελευταία πέντε (5) έτη από την υποβολή της αίτησης για εξέλιξη ή εκλογή.

Βιογραφικά στοιχεία: Η κα Ελένη Ζερβογιάννη είναι απόφοιτη (2000) του Τμήματος Νομικής του ΕΚΠΑ. Το 2001 έλαβε με διάκριση τον μεταπτυχιακό τίτλο «*European Master in Law and Economics*» από το Πανεπιστήμιο του Αμβούργου και το 2006 αναγορεύτηκε διδάκτορας Αστικού Δικαίου με το βαθμό ομόφωνα «Άριστα», έχοντας εκπονήσει διδακτορική διατριβή με το πολύ ενδιαφέρον και δογματικό θέμα «Η επαναφορά της προηγούμενης κατάστασης ως τρόπος αποκατάστασης της ζημίας. Μία συμβολή στην ερμηνεία της ΑΚ 297 εδ. 2», υπό την επίβλεψη των καθηγητών Μ. Σταθόπουλου, Ι. Καράκωστα και Μ. Αυγουστιανάκη. Κατά την εκπόνηση της διδακτορικής της διατριβής, η κ. Ζερβογιάννη τιμήθηκε με υποτροφίες από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (*Marie Curie Fellowship*), από το Κοινωφελές Ίδρυμα «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης», από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ), καθώς και από το Ινστιτούτο *Max-Planck* του Αμβούργου για το αλλοδαπό και ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Έτσι, σε σχετικά σύντομο χρόνο και σε νεαρή ηλικία, η κα Ζερβογιάννη ολοκλήρωσε με επιτυχία τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές της. Μετά την αναγόρευσή της σε διδάκτορα, έλαβε δυο υποτροφίες για μεταδιδακτορική έρευνα. Συγκεκριμένα, από 1.7.2009 έως 31.8.2009 και από 1.2.2010 έως 15.2.2010 έλαβε υποτροφία από το Ινστιτούτο *Max-Planck* Αλλοδαπού και Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου του Αμβούργου και από 1.6.2008 έως 31.7.2008 έλαβε την υποτροφία *van Calker* για μεταδιδακτορική έρευνα στο Ελβετικό Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου της Λωζάνης.

Έργο και επιστημονική δραστηριότητα: Το έργο που παρουσίασε η κ. Ζερβογιάννη στην κρίση για την εκλογή στη βαθμίδα του Λέκτορα (2009), το οποίο είχα την ευκαιρία να γνωρίσω, ως μέλος του τότε εκλεκτορικού σώματος, ήταν επαρκέστατο και η γενικότερη μέχρι τότε επιστημονική παρουσία της πολύ ικανοποιητική. Μετά την κατά τα ανωτέρω εκλογή της και μέχρι την υποβολή της υποψηφιότητάς της για εξέλιξη στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή, η υποψήφια προέβη σε 25 περαιτέρω δημοσιεύσεις, μεταξύ των

οποίων και μία εκτενής μονογραφία, ενώ ο συνολικός αριθμός των δημοσιεύσεών της ανέρχεται σε 39. Πριν αναφερθεί κανείς στην ποιότητα του έργου της, και μόνο ο όγκος του τοποθετεί την υποψήφια στην κατηγορία των επιστημόνων με εξαιρετική επίδοση. Εξάλλου, το συγγραφικό έργο της υποψήφιας (τουλάχιστον το παλαιότερο, όπως είναι φυσικό) παραπέμπεται από σημαντικούς συγγραφείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, κάτι που επίσης θεωρώ σημαντικό. Πρέπει μάλιστα να εξαρθεί το γεγονός ότι, παρότι σημαντικό μέρος του έργου της υ. είναι ξενόγλωσσο και πολλά από τα θέματα τα οποία πραγματεύεται δεν εμπίπτουν στην τρέχουσα και συνήθη ύλη των δικαστηρίων, κάποια έργα της παραπέμπονται και από ελληνικές δικαστικές αποφάσεις.

Η υ. έχει συμμετάσχει ως ομιλήτρια σε πολλές επιστημονικές εκδηλώσεις και συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Είναι μάλλον σπάνιο για έναν νέο επιστήμονα, υποψήφιο για τη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή, να εμφανίζεται στο βιογραφικό του ήδη 23 συμμετοχές, ως επί το πλείστον με εισήγηση, σε συνέδρια, εκ των οποίων, μάλιστα, ικανός αριθμός είναι διεθνή. Ειδικότερα, μετά την εκλογή της σε θέση λέκτορα, η υ. έχει πραγματοποιήσει 10 εισηγήσεις σε συνέδρια, τα οποία στην Ελλάδα διοργάνωσαν φορείς όπως η Εθνική Σχολή Δικαστών, η Ένωση Ελλήνων Δικονομολόγων, το Ελληνικό Ινστιτούτο Διεθνούς και Αλλοδαπού Δικαίου, η Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου. Στις 10 εισηγήσεις συγκαταλέγονται και 4 εισηγήσεις σε διεθνή συνέδρια, με θέματα από το οικογενειακό και το ενοχικό δίκαιο. Πρέπει να σημειώσω ότι θεωρώ τη συμμετοχή αυτή της υ. στο ζωντανό επιστημονικό διάλογο απόδειξη του πνευματικού δυναμισμού και των σπάνιων ικανοτήτων της σχεδόν εφάμιλλη με το συγγραφικό της έργο. Εξάλλου, είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω εισηγήσεις της υ., οπότε διαπίστωσα την επί της ουσίας ικανότητά της να αντιμετωπίζει δυσχερή θέματα με δογματικό βάθος, αλλά και σαφήνεια λόγου και με μια εν γένει στάση που αντανακλά εξάαιρετο επιστημονικό ήθος.

Η υ. έχει επίσης συμμετάσχει σε εντυπωσιακό αριθμό ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων και είναι μέλος ερευνητικών ομάδων, με σημαντικότερη τη συμμετοχή της ως επιστημονικής υπεύθυνης της ομάδας εργασίας «*Causation in European Tort Law*», στο πλαίσιο του Προγράμματος «*Common Core of European Private Law*» (από κοινού με την Dr.Marta Infantino από το Πανεπιστήμιο της Τεργέστης). Από το 2010 είναι επιστημονική συνεργάτρια του περιοδικού «Εφαρμογές Αστικού Δικαίου», ενώ έχει επίσης διατελέσει

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΦΟΥΝΤΕΛΑΚΗ

Καθηγήτρια Αστικού Δικαίου

κριτής (*referee*) για επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια, ιδίως στο πεδίο της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου.

Δεν καταλείπεται, συνεπώς, καμιά αμφιβολία για τις σπάνιες ικανότητες και το πολυσχιδές της προσωπικότητας και της ακαδημαϊκής δραστηριότητας της υ., παρότι η ίδια ποτέ δεν προβάλλει τα στοιχεία αυτά ευθέως, καθώς τη διακρίνει έμφυτη ευγένεια και απουσία οίησης. Όλα τα ανωτέρω δεν θα μπορούσαν να έχουν επιτευχθεί παρά μόνο από έναν επιστήμονα δυναμικό και ακούραστο, προσηλωμένο στο ερευνητικό του έργο, επιμελή, εργατικό και αποτελεσματικό, με ικανότητα συγγραφικής παραγωγής.

Διδακτικό και διοικητικό έργο: Μετά το διορισμό της στη βαθμίδα του Λέκτορα, η υ. έχει διδάξει, μόνη της και σε συνδιδασκαλίες, πολλά υποχρεωτικά μαθήματα του Αστικού Δικαίου (Γενικές Αρχές, Εμπράγματο, Οικογενειακό, Κληρονομικό), το μάθημα επιλογής «Νέες συμβατικές μορφές των σύγχρονων συναλλαγών», δύο ξενόγλωσσα μαθήματα (*Introduction to Comparative Law, Introduction to Greek Civil Law*), καθώς και το μάθημα «Γεωργικό Δίκαιο» στη Γεωπονική Σχολή ΑΠΘ. Δίδαξε σε συνδιδασκαλία μαζί μου το μάθημα των Γενικών Αρχών του Αστικού Δικαίου κατά το χειμερινό εξάμηνο των ακαδημαϊκών ετών 2011-2012 και 2012-2013, καθώς και το επαναληπτικό μάθημά του Εμπράγματος Δικαίου κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2010-2011. Σε αυτές τις συνδιδασκαλίες πραγματικά εντυπωσιάστηκα από την –σε σημείο υπερβολής, θα μπορούσε να πει κανείς– αφοσίωση της υ. στα διδακτικά της καθήκοντα. Η υ. ήταν απόλυτα συνεπής, δεν έχασε ποτέ ούτε μια ώρα διδασκαλίας, επιδείκνυε ακάματη διάθεση και εξαιρετικό ενδιαφέρον για το μάθημα και την ανταπόκριση των φοιτητών μας σε αυτό. Ήταν πρόθυμη στην επικοινωνία με τους φοιτητές κάθε στιγμή και διακατεχόταν από πραγματική αγωνία για την επιτυχία της διδασκαλίας, ενώ πολύ συχνά συζητούσε μαζί μου τις ιδέες της και τους προβληματισμούς της επί διδακτικών θεμάτων. Είναι σαφές ότι η υ. αφενός αντιμετωπίζει τη διδασκαλία ως κύριο ακαδημαϊκό της καθήκον με εντυπωσιακή υπευθυνότητα, αφετέρου πραγματικά απολαμβάνει την ιδιότητά της ως δασκάλας. Αυτό προκύπτει και από τις ιδιαίτερα θετικές αξιολογήσεις των φοιτητών μας. Από την άλλη πλευρά, και στη συνεργασία μαζί μου η υ. υπήρξε πραγματικά άψογη, επιδεικνύοντας και σε αυτό το πεδίο την ευγένεια, σοβαρότητα και πραγματική διάθεση συνεργασίας που εν γένει τη διακρίνει. Εντυπωσιακό είναι ότι αυτή

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΦΟΥΝΤΕΛΑΚΗ

Καθηγήτρια Αστικού Δικαίου

η εικόνα του ήδη συγκροτημένου και υπεύθυνου δασκάλου χαρακτήριζε την υ. ήδη από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησε να κάνει μαθήματα, στη συνδιδασκαλία μας ενός από τα πλέον απαιτητικά μαθήματα του προγράμματος σπουδών, των Γενικών Αρχών ήδη κατά τον πρώτο χρόνο μετά το διορισμό της (2011-2012).

Η υ. κατά τη διάρκεια της θητείας της ως λέκτορα έχει επιφορτιστεί με πλήθος διοικητικών καθηκόντων, όπως ιδίως η επιμέλεια της έκδοσης των Οδηγών Σπουδών της Σχολής για τα έτη 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014 και 2014-2015, η διενέργεια Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (ΕΔΕ) το τρέχον ακαδημαϊκό έτος, η συμμετοχή της στην Επιτροπή αξιολογήσεων, ενημέρωσης και προβολής έργου της Σχολής. Η προσφορά της υ. στο Πανεπιστήμιο προκύπτει και από τη συνεργασία της με τη ΜΟΔΙΠ Α.Π.Θ. σε θέματα προσωπικών δεδομένων αναφορικά με την αξιολόγηση των μαθημάτων και των διδασκόντων από τους φοιτητές, καθώς και από την πρόθυμη συνδρομή της στην καταχώρηση πολλών μαθημάτων του Τομέα στον ηλεκτρονικό Οδηγό Σπουδών της Σχολής.

Πρέπει να επισημάνω και το εξής: Η υ. από την πρώτη στιγμή μετά το διορισμό της σε θέση Λέκτορα στη Σχολή μας εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη (αναλαμβάνοντας το σχετικό όχι μόνο οικονομικό, αλλά και προσωπικό-οικογενειακό κόστος, αφού προηγουμένως η κατοικία της ήταν στην Αθήνα), ώστε να μπορεί απρόσκοπτα να ανταποκριθεί σε όλα τα καθήκοντά της, όπως και κάνει μέχρι σήμερα. Η παρουσία της στη Σχολή είναι σχεδόν καθημερινή και πολύωρη. Με άλλες λέξεις, η υ. έκανε τη συνειδητή επιλογή να αφοσιωθεί πλήρως στη Σχολή μας, αφήνοντας όχι μόνο το οικογενειακό και φιλικό της περιβάλλον, αλλά και πολλές επαγγελματικές δυνατότητες και συνεργασίες που είχε και θα μπορούσε να έχει στην Αθήνα, και συνεπώς, κατά τη γνώμη μου, είναι και γι' αυτό το λόγο αξιέπαινη.

Συγγραφικό έργο: Η υ. έχει εκτενές συγγραφικό έργο στο Αστικό Δίκαιο. Οι μονογραφίες και μελέτες της καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα, με έμφαση στις Γενικές Αρχές και στο Ενοχικό Δίκαιο, και σε μικρότερο βαθμό στο Κληρονομικό και στο Οικογενειακό Δίκαιο. Συνολικά το έργο της υ. χαρακτηρίζεται από αρτιότητα και σοβαρότητα, αλλά και πρωτοτυπία, αντανακλά επιμέλεια, αλλά και ζωηρότητα έμπνευσης, αναλυτικές και

συνθετικές ικανότητες, οξύνοια και μεθοδικότητα και συνιστά αναμφισβήτητα συμβολή στην επιστήμη.

Ειδικότερα ως προς το υποβαλλόμενο προς κρίση συγγραφικό έργο της υ.:

Η μονογραφία της «Κληρονομικές Συμβάσεις: Από την απαγόρευση στην αναζήτηση θεμιτών εναλλακτικών. Ιδίως η εγκατάσταση κληρονόμου έναντι ανταλλάγματος» αναφέρεται σε ένα πρωτότυπο θέμα, με το οποίο η νομική επιστήμη δεν έχει ασχοληθεί επαρκώς και του οποίου η μονογραφική προσέγγιση απουσίαζε μέχρι σήμερα. Βασική θέση της συγγραφέα είναι ότι η απαγόρευση των κληρονομικών συμβάσεων δεν μπορεί να δικαιολογηθεί στην απολυτότητά της. Η θεμελίωση της θέσης αυτής επιχειρείται με την κριτική ανάλυση των επιχειρημάτων υπέρ της απαγόρευσης των υπό εξέταση συμβάσεων, τα οποία και αξιολογούνται ως ανεπαρκή. Η υιοθέτηση της απαγόρευσης των κληρονομικών συμβάσεων χαρακτηρίζεται ως κατάλοιπο του παρελθόντος, θέση που ενισχύεται και από την ιστορικο-συγκριτική εξέταση του ζητήματος που ακολουθεί. Γενικά, η ιδιαίτερα εκτεταμένη ιστορική και δικαιοσυγκριτική εξέταση ενός ζητήματος δεν συνιστά, κατά τη γνώμη μου, πάντοτε πλεονέκτημα μιας μελέτης που ανάγεται στο δόγμα του αστικού δικαίου· στην προκείμενη περίπτωση, ωστόσο, η μεγάλη έκταση του σχετικού τμήματος του βιβλίου (80 σελίδες) σε σημαντικό βαθμό δικαιολογείται, επειδή αφενός συνδέεται με τη βασική θέση της σ. ότι η απαγόρευση των κληρονομικών συμβάσεων έχει κατά βάση ιστορική και όχι δικαιοπολιτική εξήγηση αφετέρου χρησιμεύει στη σ. στην τελική της πρόταση για αναδιαμόρφωση του ελληνικού κληρονομικού δικαίου.

Στη συνέχεια η συγγραφέας εξετάζει διεξοδικά το περιεχόμενο και την έκταση της απαγόρευσης των κληρονομικών συμβάσεων στο ελληνικό δίκαιο. Ενδιαφέρουσες είναι οι σκέψεις της για τη δυνατότητα μετατροπής άκυρων κληρονομικών συμβάσεων με αντικείμενο την εγκατάσταση κληρονόμου ή σύσταση κληροδοσίας υπέρ ορισμένου προσώπου, καθώς και η προσέγγιση του ζητήματος της καταστρατήγησης της απαγόρευσης των κληρονομικών συμβάσεων με άλλες συμβάσεις. Στο δεύτερο μέρος της μονογραφίας η υ. επεξεργάζεται εναλλακτικές των κληρονομικών συμβάσεων δυνατότητες για την επίτευξη συναφών αποτελεσμάτων. Στο επίκεντρο της ανάπτυξης βρίσκονται οι συμβάσεις που καταρτίζονται έναντι ανταλλάγματος από ηλικιωμένα ιδίως πρόσωπα, με σκοπό την ενίσχυση της ρευστότητάς τους ή την απόλαυση υπηρεσιών φροντίδας· πρόκειται για ένα

θέμα επίκαιρο και με πρακτική αξία. Εκτός από την ανάλυση συμβάσεων όπως η ισόβια πρόσοδος και η σύμβαση διατροφής, που δεν είχαν καταστεί αντικείμενο διεξοδικής επεξεργασίας στο παρελθόν, γίνεται αναφορά στο θεσμό της «αντίστροφης υποθήκης», που κατά τη συγγραφέα αναμένεται να παρουσιάσει πρακτική σημασία και στη χώρα μας τις ερχόμενες δεκαετίες. Η ανάλυση αυτή αξιοποιείται από την υ. για την ενίσχυση της βασικής της θέσης κατά της απόλυτης απαγόρευσης των κληρονομικών συμβάσεων. Συγκεκριμένα, επισημαίνεται ότι εν όψει αφενός των δεδομένων πρακτικών αναγκών, αφετέρου της απαγόρευσης των κληρονομικών συμβάσεων, ο «κληρονομούμενος», στην προστασία του οποίου αποσκοπεί η απαγόρευση των κληρονομικών συμβάσεων, ωθείται στην κατάρτιση εν ζωή συμβάσεων όπως οι προαναφερθείσες, που είναι αναμφίβολα επιτρεπτές, και οι οποίες, πάντως, τον εκθέτουν εν τέλει σε μεγαλύτερο κίνδυνο, σε σχέση με τις κληρονομικές συμβάσεις. Το σχετικό -μάλλον το σημαντικότερο από πλευράς ενδιαφέροντος, ποικιλίας και έκτασης- τμήμα του βιβλίου καταδεικνύει την ικανότητα της σ. να κινείται με άνεση και δημιουργικότητα σε πολλά διαφορετικά ζητήματα του αστικού δικαίου, ιδίως του ενοχικού. Πρέπει, εξάλλου, να τονιστεί ότι τα ζητήματα που ανακύπτουν από την (επιτρεπτή και στο ελληνικό δίκαιο) «αντίστροφη υποθήκη» εξετάζονται για πρώτη φορά με πεδίο αναφοράς το ελληνικό δίκαιο. Πριν τις τελικές της παρατηρήσεις, η σ. εξετάζει με διεισδυτικότητα και το ειδικότερο θέμα του ενδεχόμενου «ανταλλάγματος» που θα μπορούσε να απαιτήσει το πρόσωπο (ιδίως μη κληρονόμος) που de facto ανέλαβε τη φροντίδα του κληρονομούμενου.

Το βιβλίο διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, καθώς περιλαμβάνει πλήθος θεμάτων, είναι δομημένο με εντυπωσιακή καθαρότητα, δεν έχει πλατειασμούς, χάσματα ή επαναλήψεις, παρότι η σ. δεν αποφεύγει σε ορισμένα σημεία δύσκολες διατυπώσεις και μακροσκελείς φράσεις. Αξιοσημείωτη στο βιβλίο είναι η νηφαλιότητα του ύφους, μολονότι είναι σαφές ότι η σ. πιστεύει με θέρμη όσα υποστηρίζει. Καταβάλλει προσπάθεια ώστε να αναλύσει το θέμα της και να αντλήσει επιχειρήματα υπέρ της μιας ή της άλλης άποψης από περισσότερες οπτικές γωνίες. Το βιβλίο αναδεικνύει πρωτοτυπία, κριτικό και δημιουργικό πνεύμα, επιστημονική τόλμη. Ακόμη κι αν διαφωνεί κανείς με επιμέρους λύσεις στις οποίες καταλήγει η σ., είναι υποχρεωμένος να αναγνωρίσει τη σοβαρότητα και την πληρότητα της ανάλυσης, την καθαρότητα της σκέψης, την επαρκέστατη βιβλιογραφική τεκμηρίωση και την εν γένει αναλυτική και συνθετική ικανότητα της σ.

Στη συγγραφή του βιβλίου έχει αξιοποιηθεί πλούσια ελληνική και αλλοδαπή βιβλιογραφία, την οποία η υ. είχε την ευκαιρία να αντλήσει κατά την έρευνά της, με μεταδιδακτορικές υποτροφίες, στο ελβετικό Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου και στο Ινστιτούτο Max-Planck του Αμβούργου. Θεωρώ μάλιστα ιδιαίτερα σημαντικό, ότι η σ. χρησιμοποιεί εκτεταμένα τη γαλλική βιβλιογραφία, κάτι που δυστυχώς σπανίζει στη νεότερη γενιά των αστικολόγων. Η μονογραφία είναι εκτενής (344 σελίδες) και περιλαμβάνει αναλυτικό πίνακα περιεχομένων (ο οποίος αντανακλά, ήδη από τις πρώτες σελίδες του βιβλίου, την άψογη δομή της εργασίας και την καθαρότητα της σκέψης της σ.) και λημματικό ευρετήριο.

Το υπόλοιπο υποβαλλόμενο συγγραφικό έργο της υ. συνίσταται σε 38 δημοσιεύσεις, εκ των οποίων οι 14 έχουν ήδη κριθεί κατά την εκλογή της στη βαθμίδα του Λέκτορα. Από τις 24 δημοσιεύσεις, εκτός της μονογραφίας, που υποβάλλονται για πρώτη φορά σε κρίση, οι μισές περίπου είναι ξενόγλωσσες (ιδίως στην αγγλική γλώσσα, και κάποιες και στη γερμανική) και συνίστανται σε συμβολή σε συλλογικά έργα (10), μελέτες και άρθρα (7), εκτενή σχόλια στη νομολογία (4) και βιβλιοκρισίες (3). Οι δημοσιεύσεις πραγματεύονται πολλά και διαφορετικά θέματα του Αστικού Δικαίου. Το αντικείμενό τους καθώς και ο τρόπος επεξεργασίας τους συχνά παρουσιάζει πρωτοτυπία. Με κριτήριο την πρωτοτυπία αξίζει να γίνει αναφορά, επιλεκτικά, ιδίως στις εξής δημοσιεύσεις:

Στο άρθρο με τίτλο «*Αμφιβητούμενα ζητήματα διαζευκτικής αιτιότητας. Συρροή ενέργειας τρίτου προσώπου με τυχαίο περιστατικό ή ενέργεια του ζημιωθέντος*» (σε ΤιμΤ Ι. Σπυριδάκη, σ. 191 επ. = ΕλλΔνη 2010, 949 επ.), η υ. υποστηρίζει την αντιμετώπιση των εγγενών δυσχερειών της απόδειξης του αιτιώδους συνδέσμου στις υπό εξέταση περιπτώσεις με την εισαγωγή απόκλισης από την αρχή «όλα ή τίποτα», και συγκεκριμένα με την επιδίκαση μειωμένης αποζημίωσης στον ζημιωθέντα, ανάλογης της πιθανότητας ο εναγόμενος να προκάλεσε τη ζημία του. Τη θέση αυτή η υ. θεμελιώνει *de lege lata*, με ανάλογη εφαρμογή των ΑΚ 926 εδ. 2 και 300. Πρόκειται για τολμηρή θέση, που, ανεξάρτητα από την ορθότητά της, παρουσιάζεται με ζωντάνια και πληρότητα. Πρωτότυπη είναι περαιτέρω η ανάλυση της ΑΚ 931 και ο συσχετισμός της ακολουθούμενης από την ελληνική νομολογία προσέγγισης με τη θεωρία του «*danno biologico*» του ιταλικού δικαίου, που επιχειρείται ιδίως στη δημοσίευση με τίτλο «*On the recovery of non pecuniary loss in Greece. A comment on the joint decision*

26972/2008 of the Civil Chambers of the Italian Supreme Court from the perspective of a Greek lawyer» (σε Τιμ.Τ. Π. Αγαλλοπούλου, σ. 1625 επ.), αλλά και στο σχόλιο της απόφασης ΑΠ 123/2010 (ΕφΑΔ 2011, 746 επ.). Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ενασχόλησή της υ. με θέματα όπως η προστασία δεδομένων νομικών προσώπων (Τιμ.Τ. Μ. Σταθόπουλου, σ. 641 επ.), οι συμβάσεις παροχής στέγης και υπηρεσιών σε ηλικιωμένα πρόσωπα και η αναδοχή ενηλίκων (σε Boele-Woelki/Miles/Scherpe, *The future of family property in Europe*, σ. 185 επ.), καθώς και η αποστέρηση από τον ζημιώσαντα των ωφελειών του από παράνομη πράξη, αντί της αποκατάστασης της ζημίας του ζημιωθέντος (σε Hondius/Janssen, *Disgorgement of Profits* (υπό δημοσίευση) = RHDI 2014, 317 επ.).

Από τη συμμετοχή της υ. σε συλλογικά έργα, ξεχωρίζει η (υπό δημοσίευση) συμβολή της στην Ερμηνεία του Αστικού Κώδικα των Απ. Γεωργιάδη/Μ. Σταθόπουλου, η οποία περιέχει εμπεριστατωμένο σχολιασμό των ΑΚ 170-172, με χρήση όχι μόνο ελληνικής, αλλά και αλλοδαπής βιβλιογραφίας και νομολογίας. Η ανάλυση είναι τεκμηριωμένη και χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια της υ. να μην επαναλάβει απλώς όσα έχουν ήδη γραφεί για τα υπό εξέταση ζητήματα αλλά να εντοπίσει, και στη συνέχεια να αναπτύξει, περαιτέρω προβλήματα που ανακύπτουν. Με αντίστοιχο τρόπο έχει εργαστεί και στο συλλογικό έργο «Σύντομη Ερμηνεία Αστικού Κώδικα», στο οποίο έχει εκτεταμένη και πολύπλευρη συμβολή (σχολιασμός ΑΚ 240-246 για τις προθεσμίες, ΑΚ 361-373 «Περί συμβάσεων γενικά», ΑΚ 1710-1715 «Περί της κληρονομικής διαδοχής γενικά» και ΑΚ 2011-2016 για τον τρόπο). Ο σχολιασμός των άρθρων 361-373 ΑΚ παραπέμπεται ήδη από τη νομολογία (ΑΠ 1913/2013, ΧρΙΔ 2014, 419 [σχολιασμός ΑΚ 366]· ΕφΑθ 378/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ – Ισοκράτης [σχολιασμός ΑΚ 361]).

Συμπέρασμα

Όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα, δεν έχω καμιά αμφιβολία ότι η υ. συγκαταλέγεται στους πλέον ικανούς και αξιόπιστους νέους επιστήμονες, που θα αναλάβουν επάξια να συνεχίσουν και να διαμορφώσουν στο μέλλον την ελληνική επιστήμη του αστικού δικαίου. Η μέχρι τώρα επιστημονική και ακαδημαϊκή πορεία της κυρίας Ζερβογιάννη, το ώριμο ποσοτικά και ποιοτικά έργο της και το εξαιρετο ακαδημαϊκό της ήθος δίνουν σαφή προοπτική για την εξέλιξή της στις επόμενες ακαδημαϊκές βαθμίδες. Συμπληρώνει, επομένως,

η υποψήφια κ. Ελένη Ζερβογιάννη όλες τις νόμιμες τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις για να καταλάβει τη θέση της Επίκουρης Καθηγήτριας, και γι' αυτό το λόγο ανεπιφύλακτα και με μεγάλη χαρά υποστηρίζω την αποδοχή της σχετικής αίτησης εξέλιξής της.

Θεσσαλονίκη, 4.5.2015

Η αξιολογήτρια



Καθηγήτρια Αικατερίνη Φουντεδάκη